Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

Nr. 67

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

Molenvereniging in het Land van Cuijk en omstreken
www.molenvrienden.nl

BESTUUR

VOORZITTER	Mari Goossens	D. Boutsstraat 25
	Tel. 0485-573815	5831 VN BOXMEER
SECRETARIS	Walter Cornelissen	Park 8
	Tel. 0485-478818	5446 PH WANROIJ
	Fax 0842-110623	E-mail: molenvrienden@home.nl
PENNINGMEESTER	Frits Harteman	Bilderbeekstraat 23
	Tel. 0485-572271	5831 CW BOXMEER
BESTUURSLEDEN	Peter Pouwels	Vijverweg 6
	Tel. 024-3974266	6562 ZL GROESBEEK
	Rob Snel	Chopinstraat 33
	Tel. 024-3582526	6584 EJ MOLENHOEK

LEDENADMINISTRATIE	Tel. 0485-322460	Park 8
	Fax 0842-110623	5446 PH WANROIJ
	REKENINGNUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	

MOLENARCHIEF	Hans Heijs	Steenstraat 85A
LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-577330	5831 JC BOXMEER
	Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	

Colofon

Jaargang 25, nummer 3, september 2009
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984.
De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is € 10,--. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentiemedium. Prijs losse nummers € 1,50.
ISSN 1384 8526

Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

Nr. 67

REDACTIE	*Harry Daverveld*	*Pierre Gielen*
	Mari Goossens	*Frits Harteman*
	Peter Simons	*Marko Sturm*
	Paul Verheijen	
REDACTIEADRES	*D. Boutsstraat 25*	*5831 VN BOXMEER*
	e-mail: mjfagoossens01@hetnet.nl	
	De Erica 2	*5831 RX BOXMEER*
	e-mail: j.m.sturm@alumnus.utwente.nl	
VERDER WERKTE(N) MEE	*Peter Pouwels*	
ILLUSTRATIES	*Mari Goossens, John Houben, Peter Pouwels, Marko Sturm en Paul Verheijen*	

VOORPAGINA *Foto uit 1929 van de Yshövelsche Mühle aan de Kendel, zie het artikel van Peter Pouwels*

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**
pagina 3 **In dit nummer**
Van de redactie
pagina 4 **Mededelingen van het bestuur**
pagina 5 **In memoriam - Nol Meulensteen**
door: Marko Sturm
pagina 6 **Molenexcursie Duitsland**
door: Paul Verheijen
pagina 8 **De Napoleonshoed**
een historische wrijfsteen
door: Peter Pouwels
pagina 9 **Molen- en oogstfeest te Ven-Zelderheide**
door: Mari Goossens
pagina 10 **Rechten en plichten van de watermolenaar**
inleiding op de molenbiotoop van de watermolen
door: Peter Pouwels
pagina 12 **Molenaarsexamen in Kalkar**
door: John Houben
pagina 13 **Molen aan de IJshövel**
een zoektocht naar deze verdwenen watermolen aan de Kendel
door: Peter Pouwels
pagina 16 **Molenpoëzie**
pagina 17 **Aan de licht**
een interview met Jan Selten
door: Mari Goossens
pagina 18 **Molens in de regio**
de stand van zaken omtrent de molens in de regio
door: Mari Goossens en Marko Sturm

Van de redactie

Aan het eind van de zomervakantie is het voor veel mensen tijd om weer aan het werk te gaan. Voor de redactie van dit blad was het dit jaar niet anders, met als resultaat het verschijnen van nummer 67.

In dit nummer kijken we terug op wat recente gebeurtenissen binnen het werkgebied van onze molenvereniging, met als hoogtepunten de molenexcursie naar Duitsland en het molen- en oogstfeest te Ven-Zelderheide.

Op het voorblad staat een watermolen die waarschijnlijk voor veel lezers onbekend is. Het betreft hier de vroegere molen aan de IJshövel, op de grens met Duitsland. We hopen dat de foto de lezers nieuwsgierig maakt en uitnodigt tot het lezen van het artikel van Peter Pouwels.

de redactie

Mededelingen van het bestuur

Beste molenvrienden,

Tijdens de bestuursvergadering van 1 september jongstleden is mij gevraagd het secretariaat voor enkele maanden over te nemen van Walter.
Die eer viel mij ten beurt omdat ik de vergadering van 7 juli zo goed had genotuleerd. In verband met zijn drukke werkzaamheden heeft Walter de behoefte het even rustiger aan te doen. Aanvang 2010 zal hij zijn taak als secretaris weer op zich nemen.

De afgelopen zomer heeft ons niet alleen bijzonder mooi weer en goede maalwinden opgeleverd, maar ook diverse successen. Allereerst een voor onze vereniging zeer geslaagde Nationale Molendag met stralend weer in week 19 en daarna het slagen van Aart, Jos en Ad voor hun molenaarsexamen in de weken 21 en 22. Namens het bestuur van harte gefeliciteerd en natuurlijk ook felicitaties voor hun opleiders Theo en John. Ook voor de molen Rust na Arbeid met Ludger en partner (Marion) was deze zomer bijzonder. Eerst organiseerde hij een zeer geslaagde molenexcursie voor de leden en daarna nog een groots opgezet oogstfeest met alle toeters en bellen.

Het bestuur is de laatste vergaderingen druk doende om het jubileumfeest gestalte te geven.
Ze trachten van alle molens ansichtkaarten te bemachtigen en vlaggen of meelzakken met ons nieuwe logo te bestellen binnen een beperkt budget.
Op de molenaarsvergadering, die gepland staat op 10 november, zal dit een belangrijk agendapunt vormen. Het bestuur hoopt dan ook op een hoge opkomst, noteer de datum alvast in je agenda. De officiële uitnodiging met agenda en plaats van handeling volgen zo spoedig mogelijk.

Natuurlijk zal ik, na slechts één dag als vervangend secretaris te functioneren, niet alles hebben vermeld.

Rob Snel
vervangend secretaris

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

In memoriam

Op 85-jarige leeftijd is overleden

Nol Meulensteen

weduwnaar van

Anny Groothusen

∗ 24 juni 1924 † 11 augustus 2009

Nol Meulensteen was een trouw lid van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk en had veel belangstelling voor de molens in onze regio. Als Beugenaar was hij in het bijzonder betrokken bij de Martinusmolen.
Zijn belangstelling voor molens en het molenaarsbedrijf kwam niet uit de lucht vallen. Nol zelf was afkomstig uit een bakkersfamilie en zijn vrouw kwam uit de molenaarsfamilie Groothusen, de eigenaars van de vroegere standerdmolen de Heidebloem, ooit gelegen langs de spoorlijn in Beugen.

Nol Meulensteen was oprichter van een bedrijf voor de productie van diepgevroren bladerdeegproducten. Dit bedrijf werd in 1995 overgenomen door twee van zijn zoons en is tot op heden een florerend bedrijf.

Naast zijn belangstelling voor molens was Nol ook op diverse andere terreinen maatschappelijk actief. Hij heeft jarenlang gestreden voor een betere beveiliging van de spoorwegovergang bij zijn huis. Daarnaast was hij initiatiefnemer voor een monument ter gedachtenis aan twee geheimagenten die tijdens de tweede wereldoorlog in Beugen gedropt zijn. De waardering voor zijn inzet op maatschappelijk vlak kwam onder meer tot uiting in de toekenning van een koninklijke onderscheiding.

De molenaars van de Martinus zijn bijzonder veel dank aan hem verschuldigd voor de geboden ondersteuning bij de bouw van het tweede steenkoppel. Wij zullen Nol missen als trouw bezoeker en lid.

Molenexcursie Duitsland

Op een mooie lentedag in mei werden we ontvangen op molen “Rust na Arbeid” in Ven-Zelderheide door Ludger Pauls. Nadat iedereen gearriveerd was, vertrok de groep naar de eerste molen in het Duitse Rees, de Scholten Mühle. Hier werden we ontvangen door de heer Scholten en enkele vrijwilligers. Maar voordat begonnen werd aan de rondleiding was er natuurlijk “Kaffee und Kuchen”.
De Scholten Mühle is een ronde stenen beltmolen gebouwd in 1849 en is sinds 1870 in familiebezit. De korenmolen met 2 koppels stenen werd in 1885 uitgerust met een stoommachine welke in 1914 werd vervangen door een gasmotor. In 1937 werd de molen voorzien van het Bilau wieksysteem ofwel Ventikanten. Hierdoor kreeg de molen aanzienlijk meer vermogen en werd het machinepark uitgebreid met onder andere een elevator en een pletter. Ook werd de molen gemoderniseerd met een windroos zodat kruien ook vanzelf ging.

Na de rondleiding en een bedankje voor de molenaars ging de groep door naar Werth. Hier staat de in 1498 gebouwde torenmolen. De molen is zijn carrière begonnen als verdedigingstoren in de stadsmuur van Werth, maar werd als snel overbodig. Halverwege de 16e eeuw werd de toren omgebouwd tot molen. De molen is niet draaivaardig en is uitgerust met een “showgevlucht” bestaande uit houten borstroeden met oplangers. Op de begane grond bevindt zich een elektrisch aangedreven koppel waarvan de aandrijving zich in de kelder van de molen bevindt. Op de steenzolder liggen 2 koppels stenen en op de kapzolder bevindt zich nog een pelsteen. Deze Turmwindmühle is een zeer imposante molen door zijn dikke muren en oude uitstraling. Vooral de kapzolder deed menig molenaarshart sneller kloppen. De kap moet worden gekruid met 2 kruiwerken, 1 aan elke kant. De kruivloer wordt gedragen door zware in de muur gemetselde houten balken en blokken natuursteen. Om te zien of de molen op de wind staat, zit er boven op de kap een windvaan die door het dak heen loopt en zo ook op de kapzolder aangeeft welke windrichting heerst. Ook ligt op de kapzolder een pelsteen om gerst te pellen. Hoewel pelsteen… deze steen bestaat uit 2 ronde ijzeren platen met daartussen aan de buitenomtrek een rasp. In de kuip om de steen bevindt zich ook een rasp. De beschermende zware houten balkconstructie (slagbalken) ontbreekt geheel rondom deze pelsteen, waarschijnlijk door de lichte constructie van de “steen”. Al met al een zeer vreemde constructie op een kapzolder. De molen staat te wachten op een grote restauratie en hopelijk gebeurt dit met de uiterste zorg voor de authenticiteit van deze molen.
Hierna gingen we, na een tochtje over het mooie Duitse platteland, naar de Haarmühle in Ahaus-Alstätte. Hier bevindt zich een eeuwenoude watermolen met daarnaast een restaurant met een groot en prachtig gelegen terras speciaal voor hongerige molenaars en hun aanhang. In de watermolen bevinden zich 3 koppels maalstenen waarvan er nog 1 werkt. Ook wordt door de molen elektriciteit opgewekt. Na het eten werd koers gezet naar de laatste molen van het programma, de Menke Mühle in Südlohn. Deze molen, eigendom van mevrouw Menke en beheerd door haar en enkele vrijwilligers staat al jaren stil. Toch was deze middag de hele molen in beweging. Het hart van deze molen was nu eens niet de kapzolder maar de machinekamer waar 2 Hereford dieselmotoren uit 1934 en 1955 stonden te stampen. Dit dampende duo dreef 2 koppels stenen, 2 walsen, een mengketel, een plansichter, een trieur en nog vele andere machines aan. Daarnaast zorgden deze motoren ook voor de stroomvoorziening in de molen en het naastgelegen molenaarshuis. De elektriciteit werd geschakeld via

De torenmolen van Werth

De Haarmühle te Ahaus-Alstätte

een prachtig marmeren schakelpaneel in de motorruimte. Ook bevindt zich in het complex nog een oude zaaginrichting. Deze kon met de motoren aangedreven worden, maar staat nu op een opknapbeurt te wachten. Een oude dorskast en ook nog de oude voorloper van de dieselmotoren, de stoomketel met buiten de stenen schoorsteen maken het complex compleet. Dit zeer authentiek molencomplex geeft een mooi beeld van de veranderingen in het molenaarsbedrijf, waar eerst puur windkracht werd gebruikt omdat er niks anders was ging men daarna over op stoom en weer later op diesel.

Nadat met de grootste moeite alle molenaars weer werden verzameld werd afscheid genomen van mevrouw Menke en haar medewerkers. De groep keerde weer terug naar het beginpunt van de route, namelijk Ven-Zelderheide. Na een natje en een droogje en een bedankje voor de grote organisator van deze dag, Ludger Pauls, kwam er een einde aan deze dag.

Paul Verheijen

De oude zaaginrichting in de Haarmühle

De Napoleonshoed

Een zadelvormige maalsteen met puntige kiel, vervaardigd van basaltlava, uit Mayen bij Koblenz en gevonden bij Heijen (L). Deze basaltlava is zeer geschikt voor maalstenen en werd daarvoor al in de vroege ijzertijd benut. De export via de Rijn reikte tot ons land. In de late ijzertijd schakelt men over op de roterende handmolen bestaande uit twee platte schijven.

De ontwikkeling van wrijfsteen naar molensteen kent een lange geschiedenis. Vanaf de nieuwe steentijd tot aan de bronstijd (5.000 v. Chr. tot 500 v. Chr.) werden er al wrijfstenen gewonnen in steengroeven bij Mayen. De eerste wrijfstenen waren kleine z.g. broodvormige vlakke stenen, tegen het eind van de bronstijd ontstaan de wat grotere meer bootvormige wrijfstenen, mede door het gebruik van zwaardere steenbijlen.
In de ijzertijd, vanaf 450 v. Chr., ontstaat door de ontwikkeling en gebruik van ijzeren werktuigen, de korte hoge wrijfsteen, de z.g. Napoleonshoed. Deze steen werd met de punt in het zand gedrukt en m.b.v. een kleinere steen wreef men het graan tot meel op het vlakke gedeelte van de Napoleonshoed. De Napoleonshoed was het laatste wrijfsteentype dat in de steengroeven van Mayen werd geproduceerd.
Rond 100 v Chr. stapt men over op de handmolen. De uitvinding van de handmolen of kweern was de eerste stap voorwaarts in de molenevolutie: de zadelsteen werd vervangen door een ronde ligger, waarop een steen van dezelfde omvang met de hand rondgedraaid werd. Algauw werd deze bovenste steen of loper in de hoogte verstelbaar door middel van een spil, zodat de afstand tussen de stenen geregeld kon worden naar gelang de drukkracht die men op het graan wou uitoefenen. De technische vondst van de draaiende handmolen werd lang op het conto van de Romeinen geschreven, maar nu is duidelijk dat het een Keltische uitvinding is van 500 jaar v. Chr. en dus lange tijd voor de Romeinse overheersing.
De draaiende handmolen bood tal van voordelen ten opzichte van de wrijfsteen: doordat de stenen groter waren dan bij de wrijfsteen werd het werk minder vermoeiend en kon er tegelijk meer graan gemalen worden. Dit eenvoudige maalmechanisme bleef tot in de 20ste eeuw in gebruik en werd de kern van alle latere graanmolens: de ligger en de loper…
Met de hand malen was bijzonder zwaar werk. Het werd dan ook meestal overgelaten aan slaven, misdadigers of… vrouwen.
Vanuit deze handmolens ontstaat de vraag naar steeds grotere stenen, die gebruikt worden als z.g. rosmolen welke aangedreven werd door ossen of slaven. Het aandrijven van een rosmolen door paarden ontstaat pas nadat de haam is uitgevonden, omstreeks 800 na Chr. Vanaf 100 voor Chr. ontstaan ook de eerste watermolens en groeit met de behoefte aan meer graan, de productie en hiermee de afmetingen van de molenstenen.
Vanaf 1200 na Chr. komen de eerste windmolens en komt hiermee alles letterlijk en figuurlijk in een stroomversnelling.

Peter Pouwels

Een zogenaamde napoleonshoed (Bron: boek 'Verleden Land' archeologische opgravingen in Nederland)

Molen- en oogstfeest te Ven-Zelderheide

Ludger had naast een goede PR ook weer een prachtige dag (de 16e augustus) uitgekozen om het molen- en oogstfeest te organiseren. Dit feest, dat als ware, in zijn achter tuin en aan de overkant van de weg werd gevierd stond in het teken van koren tot brood. Zo is er het oogsten met tractoren met een historische maaimachine (een Fahr zelfbinder), dorsmachine (een Rheinland dorskast) en een maalsteen (van Jan Selten, zie "Aan de licht") te bewonderen. Voor de aandrijving staan er ook diverse oude tractoren en dieselmotoren tentoongesteld. De molen draait ook en kan met vier volle zeilen ook nog malen. Ludger krijgt hierbij assistentie van Marko Sturm en Robert Hoffman.

Het brood bakken wordt door de buurman verzorgd. Een klompenmaker toonde zijn oude ambacht en er was ook een stand van een imker waar heerlijke honing te koop was. Het was er gezellig druk, ook waren er verschillende molenaars met eega's, waarvan enkele op de fiets, zelfs uit Wanroij.
Voor de kinderen was goed gezorgd. Springkussen en kleurplaten. Ook voor de Hollanders was er "Bier und Braten", zoals een BBQ, broodje worst en een flinke tap. Iedereen kon aan zijn trekken komen.
Ik denk dat Ludger weer terug kan zien op een zeer geslaagd festijn.

Tekst en foto's: Mari Goossens

Bij de molen was speciaal voor het feest een korenveld ingezaaid. Met een Rheinland dorskast uit 1930, aangedreven door een stationairmotor, werd het koren gedorst.

Rechten en plichten van de watermolenaar

Inleiding op de biotoop van watermolens

Inleiding
In dit blad kennen we al een aantal jaren de vaste rubriek “De molenbiotoop”, waarin we de actuele situatie van de biotoop van een windmolen in onze regio beschrijven. Net zoals windmolens wind nodig hebben om te functioneren, hebben watermolens water nodig om hun werk te kunnen doen. Ook bij watermolens speelt dus het aspect molenbiotoop. Als inleiding hierop volgt het onderstaande artikel van Peter Pouwels. In het volgende nummer van de Molenvriend zal de biotoop van de Bovenste Plasmolen te Plasmolen beschreven worden.

MS

Molenrecht, een Heerlijk recht
Ooit had iedereen het recht een watermolen te bouwen en een stuw of sluiswerk in een waterloop te plaatsen, op voorwaarde dat anderen geen schade leden. Met de komst van de feodaliteit kwam hier verandering in. Het molenrecht, het recht om een watermolen te bouwen en uit te baten, kwam in handen van de landsheer en de plaatselijke heren. Het stuwrecht, het recht om het water van een waterloop tot een bepaald peil op te stuwen en daarmee het rad van een watermolen in beweging te brengen, werd een noodzakelijke toevoeging aan het molenrecht. Degene die beschikte over het molenrecht, beschikte ook over het stuwrecht. In de Franse tijd zijn de heerlijke rechten, als visrecht, banrecht komen te vervallen, maar molen- en stuwrecht zijn dankzij een overgangswet uit 1829 na de oprichting van het Burgerlijk Wetboek gebleven.

Het stuwrecht was een bron van conflict en ergernis. Door het stuwen konden kelders en woningen en landerijen stroomopwaarts onderlopen. Boeren hadden regelmatig ruzies met molenaars over te hoog waterpeil. Maar ook molenaars vlogen elkaar wel eens in de haren over het stuwrecht. Als de molenaar stroomopwaarts het water te lang vasthield, had de molenaar stroomafwaarts onvoldoende water om het rad te laten draaien. Om een einde te maken aan al deze onenigheid werd door Keizer Karel V in 1545 het stuwrecht ingesteld.

Stuwrecht
Onder water- en stuwrecht verstaat men het recht tot gebruik van het water in een beek, respectievelijk het recht tot het opstuwen ervan. Daarnaast kennen we van oudsher het molenrecht: het recht tot oprichting of instandhouding van een watermolen. Een molen kan molenrecht hebben zonder stuwrecht, terwijl ook het omgekeerde mogelijk is. Terwijl het windrecht tegenwoordig geen geldige juridische basis meer heeft, geldt dat nog wel voor het molen-, water- en stuwrecht.

‘De essentie van de bedrijfsvoering van watermolens is dat de gewenste doorlaat van het water geschiedt via een in het water bij de molen gelegen stuwinrichting met minimaal twee sluizen, en wel een maalsluis en een losluis. Bij het optrekken van de maalsluis stroomt het water op of tegen het waterrad; de lossluis voert het water om het waterrad heen, indien er gemalen wordt, of indien de stroom een te hoge waterstand heeft.’
Vanuit de rivier of de beek wordt het water naar de molen gevoerd via een gegraven molentak, eventueel met een molenvijver. De eigenlijke loop van de rivier in de omgeving van de watermolen wordt afslagtak genoemd. Het noodzakelijk verval wordt verkregen door de sluisschutten zo te laten zakken dat het water bovenstrooms wordt opgestuwd.
In de loop der tijd zijn door de provincie c.q. waterschappen ten aanzien van haast alle watermolens met hun stuwen molenpeilbesluiten genomen. Daarbij werd het kunstmatig opstuwen van het water aan een maximale stuwhoogte gebonden. Dit had vaak gevolgen voor de oude molen- en stuwrechten. Overigens is het juridisch ook mogelijk om naast een maximum stuwpeil ook een minimumpeil aan te houden. Sommige molens werken met twee verschillende peilen, een zgn. zomerpeil en een winterpeil.

Molen- en stuwrechten kunnen worden opgeheven door:
- Afstand doen. De rechthebbende laat het bevoegd gezag schriftelijk weten dat hij van zijn molen- en stuwrecht geen gebruik meer wil maken.

- Afkoop/aankoop. In het verleden zijn door het waterschap diverse stuwrechten van molens afgekocht.
- Vermenging. Hiervan is sprake wanneer de watereigenaar de stuwrechten in eigendom krijgt.
- Onteigening. Dit kan alleen tezamen met het betrokken deel van de stroom en de molen zelf, uiteraard tegen schadevergoeding.
- Het niet gebruik maken van het recht. In beginsel kan een molen- en stuwrecht door het niet benutten daarvan vervallen, wanneer de molen langer dan 30 jaar niet meer in bedrijf is geweest. Dit moet echter eerst wel bewezen worden.

Door de invoering van het stuwrecht werden bij alle molens zogenaamde peil- of kruisbouten geplaatst waaraan de stuwhoogte werd verbonden. Elke verandering of wijziging aan de waterlopen of molen moest worden aangevraagd. Ook vonden er regelmatig controles plaats of men zich wel aan de voorschriften hield. Hiervan werd dan een uitgebreid proces verbaal opgemaakt. Mede hierdoor weten we nu precies wie de eigenaar, pachter en molenaar van de molens is geweest. Hoe groot en breed het waterrad en sluiswerken waren, en wat het peil voor en na de molen was.

Watermanagement

Als vrijwillig watermolenaar heb je met verschillende aspecten van de waterhuishouding en de daaraan gekoppelde wet- en regelgeving te maken. Je hebt te maken met instanties als het waterschap, Rijkswaterstaat, de provincie, de gemeente en Natuurmonumenten etc. Sommige regels spreken voor zichzelf, zoals je mag het water niet onbeperkt opstuwen of vasthouden, je mag geen veranderingen aan de loop van de beek aanbrengen. Een andere ongeschreven wet is dat je in de winter geen water onder het ijs mag uitmalen i.v.m. het gevaar dat schaatsers door het ijs zakken. Het is van het grootse belang om de waterlopen schoon te houden en tijdig herstelwerkzaamheden te verrichtten aan de opgeleidde beek. Het goed onderhouden van de gehele waterhuishouding is een kwestie van samenwerken met de verschillende instanties.

Peter Pouwels
MG

De watermolen van Oploo (links), de Bovenste Plasmolen te Plasmolen (rechts) en het waterrad van de vroegere watermolen te Vierlingsbeek (onder)

Molenaarsexamen in Kalkar

In Kalkar, Duitsland, niet ver over de grens bij Nijmegen, ligt het molencomplex “Kalkarer Mühle am Hanselaer Tor”. Dit complex bestaat uit een stellingmolen van 9 etages, een restaurant, de bierbrouwerij en de bakkerij.

De molen van dit complex wordt bemand door vrijwilligers. Hiervan zijn 3 mensen die de Gilde-opleiding hebben gedaan in Nederland en zijn geslaagd voor het examen van “De Hollandsche Molen”. Zij hebben de opleiding gehad in Oeffelt (Noord-Brabant).

Ook in de regio Kalkar is er grote behoefte aan opgeleide vrijwillige molenaars.
Het driemanschap, bestaande uit Gerd Hage, Hans Altemüller en Frank Heeren, heeft, om aan de behoefte van vrijwillige molenaars te voorzien, een Duitstalige opleiding opgezet. De inhoud van de opleiding is geënt op de kennis en ervaring, die zij opgedaan hebben bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars in Nederland. De inhoud van de opleiding is toegespitst op de Duitse lokale behoeften.

Op dit moment zijn 8 Duitse vrijwilligers in opleiding. Op 25 april 2009 hebben 4 daarvan het eerste examen afgelegd en 3 daarvan zijn geslaagd.
Het examen is gehouden door de overkoepelende organisatie: “Rheinischer Mühlenverband e.V.” en wordt afgesloten met een certificaat.

Vanuit mijn ervaring met toelatingsexamens in Noord-Brabant en omdat ik de Duitse taal beheers, had men mij gevraagd zitting te nemen in het Prüfungsteam. Dit heb ik met veel plezier gedaan.
Verder waren er nog drie examinatoren, afgevaardigden van verschillende Duitse moleninstanties.

Wij hopen dat ook buiten onze grenzen, veel vrijwilligers plezier mogen beleven aan hun hobby en kunnen bijdragen aan het in stand houden van molens.
In Duitsland kent men de molenaarsgroet “Glück zu”, hetgeen we de nieuwe geslaagde vrijwilligers dan ook toewensen.

John Houben

Examen op de molen te Kalkar

Molen aan de IJshövel

Voorwoord
Aanleiding voor mijn zoektocht naar de molen(s) van de IJsheuvel, was een vraag van een kennis of mijn oudvader Jacobus Jacobs, geboren te Mook 17-07-1795, die molenaar was op de Noordermolen te Groesbeek van 1824 tot 1885, mogelijk in 1820 ook op de watermolen van de IJsheuvel heeft gewerkt. Door mijn speurtocht kom ik steeds meer te weten over deze toch wel zéér interessante buurtschap, wat weer een aanleiding is om eens op de fiets de buurt te gaan verkennen, waarbij ik nog verschillende oude sporen uit het verleden aantref.

IJsheuvel was een van de twaalf buurtschappen van de vroegere gemeente Ottersum. De buurtschap ligt ten zuidoosten van het dorp bij de Duitse grens en nogal ver van de kom verwijderd. De naam IJsheuvel is afkomstig van het Keltische woord **Ys** dat water betekent. Hetzelfde Ys komt ook terug in de naam van rivier de IJssel. De molen lag op de Kendelbeek; een kleine beek die zijn oorsprong in Duitsland heeft, over een korte afstand de rijksgrens vormt en vervolgens in de Niers uitmondt.

In het gebied op onderstaande kaart liggen 20 watermolens en ongeveer 18 windmolens.

Bij de buurtschap de IJshövel aan de Kendel lagen zelfs twee watermolens (462 en 463), beide behoorden tot eigendom van Johan van Zeller van Huis Driesberg. Aan de Nederlandse zijde bij nr. 462 lag de IJshövelse molen. Deze molen behoorde oorspronkelijk ook tot het bezit van huis Driesberg, welke Johan Kodeken van Zeller in de tweede helft van de 14de eeuw opgericht had. Tot 1793 behoort de molen tot huis Driesberg, hierna wordt de molen aan een molenaar verkocht.

Het molengebouw lag op Nederlands gebied, het waterrad hing op de grens en het verdeelwerk, dat dwars in de beek stond en één maalsluis en drie lossluizen had, bevond zich op Duits grondgebied. Voor of boven de molen liep de beek zeer breed uit, waardoor een soort molenvijver ontstond. De buurtschap IJsheuvel was dun bevolkt. Slechts een klein aantal boerderijen stond in de omgeving van de molen. Hij maalde dan ook meer voor de boeren op Pruisisch gebied, waarvoor de grens geen betekenis had. In 1837 werd de molen gekocht door Andreas Koenen en Gerard Kleisterkamp.

In 1847 verkochten zij het ‘watermolentje met annexe grond te Ottersum op den IJsheuvel gelegen’

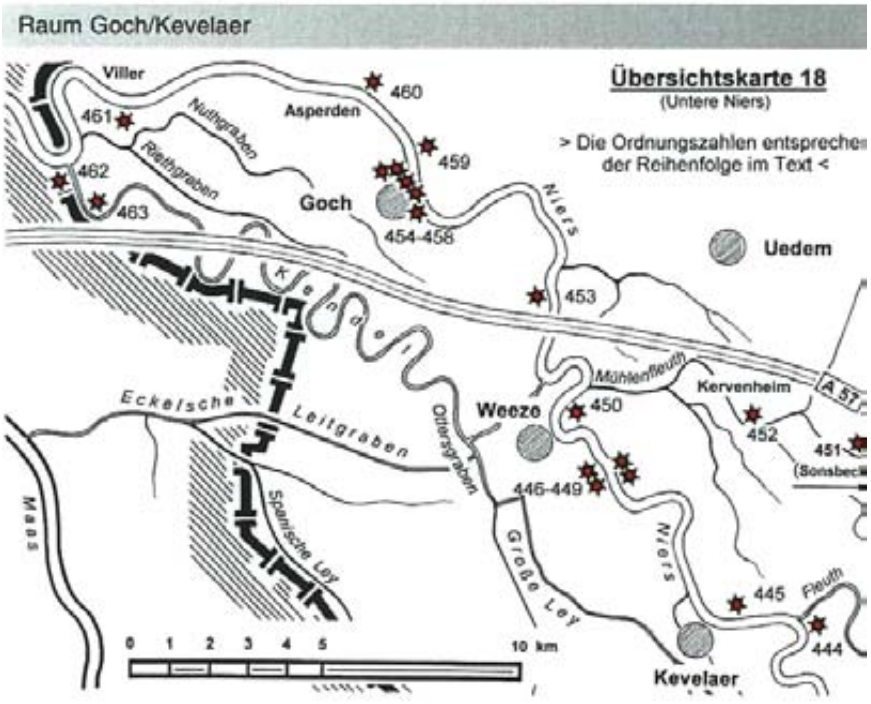

Overzichtskaartje uit het boek Niederrheinischer Wassermühlenführer van Hans Vogt

De IJsheuvel, Ottersum sectie C uit 1811-1832, watermolen nr 82 herberg nr 87

voor *f* 800,- aan Hermanus de Louw, pachter van de molen. Herman de Louw verbouwde de molen en liet in Hommersum juist over de grens een huisje bouwen, waar hij wat vee hield. Hij had twee zonen: Theo, die molenaar in Hommersum (D) was en Jacob, molenaar op IJsheuvel en twee dochters: Johanna en Marianne. De twee zonen en een dochter bleven na het overlijden van hun ouders op de molen en het boerderijtje. Dat was omstreeks 1907. Zij namen toen een kind aan, dat in 1930 eigenaar zou worden. Dit was Gerhard Joseph Görtz (Geurts vermeldt de legger) die later landbouwer en molenaar op IJsheuvel was. Hij overleed daar in 1960.

Op grond van een wet van het Hertogdom Limburg van 8 juli 1854 betrekking hebbende op het toezicht op de waterhuishouding van de molens in het land, wordt de IJsheuvelse molen, eigendom van Herman de Louw, op dinsdag 17 februari 1857, door de geadmitteerde landmeter H. Dupont in bijzijn van Wethouder Derks van de gemeente Ottersum opnieuw ingemeten. In zijn bericht schrijft Dupont o.a.

'De moleninrichting is in vergelijk met een eerdere meting in orde bevonden. Als markering van de maximaal toegestane pegelstand, waarbij de molenaar verplicht is, de lossluizen te trekken, hebben we een ijzeren bout in de planken van de aftimmering geslagen, en wel aan de linker oever van de beek, 3 el boven het gebint van het huis. Bij deze pegel hebben wij ons gericht naar de pegel welke door de Pruisische regering aan de brug te Hommersum is aangebracht, zodat ook van die zijde geen klachten te verwachten zijn. Hiermee ligt deze pegel 1,59 el onder de hoofdpegel, die in geen geval overstuwd mag worden. De hoofdpegel (peilbout max. stuwpeil) bevindt zich als ijzeren bout in de oostelijke gevel van de molen, 0,29 el vanuit de zuidoostelijke hoek verwijderd'.

Bij de peilvaststelling door de provinciale waterstaat in 1857 had de molen een waterrad met een middellijn van 4,66 m, een breedte van 0,65 m en een schoephoogte van 0,30 m. De afmetingen van het onderslagrad zijn bij vervanging hoegenaamd niet gewijzigd. De capaciteit van de molen was daardoor niet bijzonder groot. De Kendelbeek leverde voornamelijk in de natte jaargetijden veel water. Toen er in de jaren dertig elektriciteit op IJsheuvel kwam werd er dan ook een kleine elektrische maalstoel geplaatst.

In de twintiger jaren van de vorige eeuw werd de Kendel rechtgetrokken en gekanaliseerd. Het opstu-

Kattekwaad van de gebroeders De Louw

Jacob Josef de Louw nam op 1 november 1878 de molen van zijn vader Herman over. Zijn zuster deed bij hem de huishouding. Later kwam nog zijn broer Theodor erbij. Deze drie broers en zuster de Louw bedreven méér dan 50 jaar de IJsheuvelse molen. Het zijn niet alleen hardwerkende en bekwame molenaars geweest, maar ook lui die op z'n tijd wel van een grapje hielden en de nodige kattenkwaad uithaalden, zoals de oudere tijdgenoten uit het dorp zich nog herinneren konden. Zo hielden de gebroeders bijvoorbeeld uit veiligheidsoverweging streng in de gaten, dat de jongens uit het dorp, tijdens het malen niet in de molenvijver gingen baden, wat toen gebruikelijk was. Op een dag was de vijver weer met een horde badende knapen uit het dorp gevuld. Omdat de molenaar het waterrad wilde laten draaien, sommeerde hij de jongens meermaals om uit de vijver komen. Deze deden echter alsof ze niets hoorden. Plotseling staarden ze elkaar aan, want ze zagen eruit als Moren. De oplossing van dit raadsel: de molenaar had een emmer roet met water gemengd, en in de Kendel geschud. Zulke en gelijksoortig streken waren bij de gebroeders de Louw dagelijkse kost.

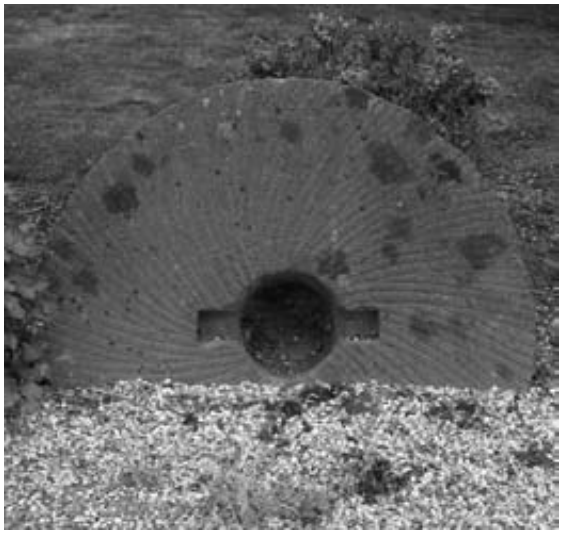

Molensteen bij IJsheuvel

wen bij de watermolen aan de IJsheuvel was een van de grootste problemen in dit omvangrijke project. De molenaar Jacob de Louw was echter in het bezit van het water- of stuwrecht op de Kendel, en deze gaf hij nog niet zo gauw uit de hand. Pas na lang onderhandelen tussen het Kendelverband en de molenaar kwam men tot een overeenkomst.

De molenaar gaf zijn stuwrecht op onder de voorwaarde, dat het Kendelverband de molen moderniseerde en op elektrische aandrijving ombouwde. Alle kosten zoals het verwijderen van het waterrad en de daarbij behorende andere waterbouwkundige elementen had het Kendelverband te dragen. Verder behield Jacob de Louw nog een aanzienlijke schadeloosstelling in contanten. In 1928 was het met de watermolenromantiek voorgoed voorbij.

Eind 1944 lag in de molen en de omliggende boerderijen Duitse munitie opgeslagen. Bij de zuivering van het gebied was ook de Britse artillerie actief. De molen leed daarbij echter nagenoeg geen schade. Als Duits bezit werd hij na de bevrijding als vijandig vermogen onder het Beheersinstituut geplaatst en op wens van Landbouwherstel werden in 1946 de waterwerken en het waterrad met toebehoren gesloopt; in 1947 volgde het molengebouw.

Van particuliere zijde werden in het begin van de jaren vijftig nog pogingen gedaan om de molen, die onder gebruikmaking van de bijzondere omstandigheden was gesloopt, te herbouwen. Ook de Vereniging ‘De Hollandsche Molen’ verleende haar medewerking. Zelfs de boeren van de omliggende boerderijen zouden de molen graag terug willen hebben. Görtz ontving weliswaar een ontvijandingsverklaring, maar een herbouw op de oude plaats was niet meer mogelijk; Görtz beschikte niet meer over de grond.

Bij de boerderij van familie Janssen aan de Looiseweg 19, hoek IJsheuvel in Ottersum, ligt nog een oude molensteen afkomstig van de watermolen? De steen een zogenaamde blauwe Duitse 16’er is hier als loper in gebruik geweest. Dit is herkenbaar aan de beide uitsparingen naast het kropgat, hieruit is tevens af te leiden dat deze loper aangedreven is geweest door een beugelrijn. De dikte van de steen, die voorzien is van een rechts zwaaipand scherpsel, bedraagt circa 22 cm. Gezien het scherpsel werd deze steen waarschijnlijk gebruikt voor het malen van veevoer.

Recht naast de Kendel in de Niers staat de blauw-witte peilschaal van waterschap Peel en Maas. Hier heeft meer dan 600 jaar de IJsheuvelse molen gestaan.

Tekst en afbeeldingen: Peter Pouwels

Bronnen:
Kalender voor het Kleverland 1983-1984,
door Franz Gommans.
Kelten Kirche und Kartoffelpuree,
door Hans Joachim Koep.
Niederrheinischer Wassermühlenführer
van Hans Vogt.

Gezicht op de uitmonding van de Kendel in de Niers bij grenspaal 562, met op de achtergrond de bomenrij op het talud van de voormalige spoorlijn Boxtel-Weeze.

Molenpoëzie

Tijdens mijn opleiding als molenaar in de jaren tachtig trof ik onderstaand gedicht aan op de molen van, als ik mij nog goed herinner, Bennie Verbruggen, de "Zeldenrust" in Oss.

Ik had nog geen of nauwelijks kennis gemaakt met dergelijke rijmpjes, gedichten en spreuken op 'n molen, en dit gedicht of zo u wilt gebed sprak mij aan. Sindsdien is het ook op de molen "Martinus" te lezen.

In de loop van de tijd ben ik het gedicht op meerdere plaatsen en in molenboeken tegengekomen zodat het ongetwijfeld bij veel molenaars bekend is. Toch wil ik niet nalaten het gedicht c.q. religieuze rijm ook in deze uitgave van de Molenvriend te plaatsen. Onder de lezers zullen er nl. beslist zijn die hiermede voor de eerste keer kennis maken.

Frits Harteman

De wind een wonder door Gods macht
Drijft deze molen door Zijn kracht.

Doe Gij Uw gunst, o Hemelheer,
Op deze molen dalen neer.

En wil hem aan Uw zorg verbinden.
Bewaar hem voor felle winden
Voor onweer en bliksemstralen
Die bergen treft en lage dalen.

Maar dat Uw zegen hem bewaar,
Tot vreugde van de molenaar.

Aan de licht

Jan Selten

Jan Selten is nu 59 jaar, getrouwd en heeft twee kinderen en inmiddels twee kleinkinderen waarvoor hij alles opzij wil zetten, zelfs zijn werk bij Essent, behalve de molen. Hij werkt bij Essent 3 dagen in de week in het onderhoud. Toen Jan trouwde woonde hij tegenover de molen en had hier een rozenkwekerij. Sinds een paar jaar woont Jan midden in het dorp Wanroij.

Bij de Ster (zoals de molen vroeger vaak genoemd werd) komt hij al sinds 1974 en hij heeft het verval van deze molen in 1974 en de verplaatsing en wederopbouw in ’78 van zeer nabij meegemaakt. In ’79 begon Jan aan zijn molenaarsopleiding samen met o.a. Theo v. Bergen, Ben Verheijen, Robbert Verkerk en Peter Simons.
Voordat hij geslaagd was (1981) werd hij door de gemeente Wanroij aangesteld als molenaar van de Ster, of Hamse Molen. Deze laatste naam verwijst naar de buurt waar de molen vroeger stond. Hij is nu dus 28 jaar gediplomeerd molenaar en komt al 35 jaar op deze molen. Bijna onafgebroken, een jaar heeft de molen stilgestaan omdat het niet verantwoord was om met de slechte bovenas te draaien. Hij is terecht een oude molenmuis en bij de meeste van ons dus wel bekend. Het hele molengebeuren boeit hem, de techniek en het dragen van een stuk verantwoording en het feit om met een molen te kunnen en mogen draaien en alles wat daar mee komt kijken, o.a. het weer. Je kunt er zoveel tijd aan besteden, onderhoud, draaien, etc, als je zelf wilt.
In 2011 bestaat de molen 200 jaar. Dat wil Jan niet onopgemerkt voorbij laten gaan.

Jan is altijd betrokken geweest met de plaatselijke gemeenschap. Denk aan zijn verdienste bij de brandweer en als lid van de stichting Wanroijs actiecomité waar hij nu mee gestopt is.
Een van zijn andere hobby’s zijn oude molens en tractoren. Hij drijft met de tractoren oude maalwerken aan en heeft een kar met oude handmolens en een maalstoel. Daar gaat hij 4 tot 5 keer per jaar de boer mee op om demonstraties te geven.
Jan draait ’s zaterdags namiddags met Jos Verberk en in de vakantie periode donderdag na de middag voor de campingbezoekers van de Bergen in Wanroij.

Jan Selten
Interview: M. Goossens

Jan Selten in de weer met de zwichtlijnen.

Molens in de regio

De Nooitgedacht te Afferden

Het linkervoeghout is door de molenmaker gerepareerd met epoxy gietmassa. De trap van de steen- naar de luizolder is aan de onderkant verlengd zodat de treden nu meer waterpas liggen. Na de bouwvakvakantie zal er begonnen worden met het repareren van stucwerk en schilderwerk van de romp.

De Martinus te Beugen

Veel nieuws is er niet te melden. De jaarlijkse controle van de Monumentenwacht heeft plaatsgevonden en de bliksemafleider is gecontroleerd. Verder heeft de firma Van Lierop de jaarlijkse controle op houtetende insecten gehouden.

In opdracht van de Stichting Molens van de Gemeente Boxmeer (SMGB) heeft de KKN, de regionale televisie, filmopnamen gemaakt van de draaiende en malende molen. Deze film, waarin ook de Vooruitgang en de Luctor et Emergo hun rol spelen, zal t.z.t. (september) op het TV-scherm te zien zijn.

Zoals reeds vermeld in het In memoriam in dit nummer, is Nol Meulensteen uit Beugen overleden. Nol had een warm hart voor de molens en de “Martinus” in het bijzonder. Wij konden altijd een beroep op hem doen als we weer eens ”íets” nodig hadden en wij zijn hem dan ook veel dank verschuldigd voor zijn medewerking in het tot stand komen van het tweede koppel stenen. Wij zullen zijn bezoekjes aan de molen, die bij het vorderen van zijn leeftijd steeds korter en minder frequent werden, missen. Bij zijn overlijden heeft de molen in de rouw gestaan.

Molen Jan van Cuijk te Cuijk

Ondanks dat de molen niet stil heeft gestaan afgelopen maanden is er weinig nieuws te melden. De restauratie heeft wat vertraging op gelopen, omdat de aanbesteding (Europese) meer tijd in beslag nam dan wenselijk was. In september wordt een start gemaakt met het kappen van de bosschages aan de oostzijde van de molen. Ook aan het moleneind worden nog wat bomen verwijderd/ gesnoeid. Dit alles is voor de molenaars een reden geweest om de gemeente Cuijk voor te dragen voor de Evert Smit Biotoopprijs.

De Bergzicht te Gassel

Jan van Haren heeft niet veel te vertellen zegt hij. Dan noemt hij... dat Beijk geweest is en na de vakantie het riet gedeeltelijk, o.a. de kap en een paar velden, gaat vervangen. Ook wordt er een nieuwe lange spruit geplaatst. Jan hoopt dat het snel na déze vakantie gebeurt.
Inmiddels is onze nieuwe geslaagde mulder Jos van der Heijden op de Bergzicht gaan assisteren. Jos heeft zijn roots liggen in Gassel en is er goed bekend. Jos draait er donderdags van 10 tot 15 uur om de 2 weken. Hij maakt meer reclame voor de molen. Hij heeft een bord langs de fietsroute geplaatst, die er achter langs loopt, dat ze open zijn. Dat werkt wel.
We wensen beide heren nog een aantal jaren veel draaiplezier.

MG

De Reus te Gennep

Hier zijn geen bijzonderheden te melden.

De Mariamolen te Haps

Molenaar Don Werts vertelt vanaf zijn vakantieadres, een plaggenhut.
Op de molen gaat alles zijn gangetje. Onlangs heeft de gemeenteraad van Cuijk weer eens Haps aangedaan en de molen bezocht. Toen hebben de molenaars ook hun zegje kunnen doen o.a. over de onderhoudstoestand van de molen. Ze hebben een e.e.a. op e-mail naar de nieuwe ambtenaar gestuurd met hun commentaar. Het gaat redelijk met de molen maar ook hier begint de tand des tijds te knagen. Kleine dingen kunnen ze zelf nog wel oplossen maar een structurele aanpak ontbreekt. Ook met de rapportage van de monumentenwacht wordt naar hun mening nauwelijks iets gedaan. Ze draaien regelmatig.

De Gerarda te Heijen

Het bovenwiel is geheel gerenoveerd en met nieuwe wiggen vastgezet. Ook is de bonkelaar gerenoveerd. De gietijzeren bovenas is naar voren getempeld. De houten achtkantstijlen zijn allen aan de onderzijde met krimpvrije mortel opgevuld omdat ze enkele centimeters vrij stonden van de muur en vloer.

In het spoorwiel zijn 2 stuks kammen vernieuwd en het steenrondsel is geheel gerenoveerd omdat er enkele gebroken staven waren en de meeste andere staven vol zaten met houtworm.
Er zijn door de molenmaker ook 12 stuks nieuwe houten kruipalen geleverd welke door de molenaars zelf ingegraven en geplaatst zullen worden. Inmiddels zijn er al 7 stuks geplaatst. Ook is er een nieuwe korte schoor aangebracht bij de staart. En bij een lange schoor zijn diverse reparaties uitgevoerd i.v.m. houtrot. Het houtwerk van de spruiten en van de staartbalk is overgeschilderd.

De Lindense stellingmolen te Katwijk

Vanaf juli hebben we meer leven in de brouwerij (de molen). We draaien vanaf juli met twee molenaars op deze molen, Rob Snel en Peter Simons. Om de 14 dagen draaien we nu samen op de zaterdagmiddag vanaf half twee tot vijf uur. Na een half jaar stilstand draaien de wieken weer. De reparaties aan de twee voorzomen en windborden zijn klaar. De molenmaker heeft de bovenas twee centimeter naar voren gebracht zodat de assenkop niet meer aanloopt. We hebben de stelling behandeld met anti-algaanslag zodat we ook met nat weer veilig over de stelling kunnen lopen en voor een beter uitzicht (of windvang) vanaf de stelling hebben we enkele bomen gesnoeid. Al kan er niet echt gemalen worden, de draai zit er weer goed in.

De Maasmolen te Nederasselt

In de afgelopen periode hebben we de trap, het hekwerk en het bordes van de molen geschilderd. De monumentenwacht heeft in 2009 aangegeven, dat als gevolg van het foutief plaatsen van het naambord, de windpeluw aan het inrotten was. Het bord hebben we verwijderd en inderdaad was de windpeluw behoorlijk ingerot, ± 4 cm. We hebben de slechte plekken behandeld en het bord zelf een goede schilderbeurt gegeven. Nu iedereen van zijn vakantie geniet en het weer optimaal is, komen er regelmatig gasten op de molen. Als topper de Rotaryclub met ruim 40 personen op 29 juli. We mogen zeker niet klagen wat aanloop betreft en de bewoners van Nederasselt laten weten blij te zijn dat de molen weer regelmatig draait.

De Vooruitgang te Oeffelt

De lindebomen langs de weg naar Cuijk, ze staan er nog. Het bestuur van de stichting Molens van de gemeente Boxmeer zal een en ander bespreken met de gemeente.
Bij de voorjaarsexamens 2009 zijn Jos van der Heyden, Ad van Summeren en Bart Tonies geslaagd.
Voor de opleiding tot vrijwillig molenaar zijn in Oeffelt bezig: Frans Rademakers (Boxmeer), Andries Bongers (Zeeland), Bea Tilanus (Mheer), Jos Kuijpers (Ravenstein).

Regionale samenwerking rond Overloon

Dit jaar hebben mijn vrouw en ik het besluit genomen eens een seizoensplaats te boeken bij een boerencamping. De camping is De Ganzerik in Overloon geworden, een gemoedelijke camping met een scala aan dieren, die door de kinderen gevoerd mogen worden. De kleinkinderen nemen we regelmatig mee en hebben het daar voortreffelijk naar de zin. Toen de eigenaar hoorde dat ik vrijwillig molenaar was, vroeg hij of ik ook eens een rondleiding wilde verzorgen. Natuurlijk en de link naar de molen van Jan van Riet te Oploo was snel gemaakt. Jan was er gelijk voor te porren en we hadden ook direct een datum geprikt. Peter Simons had nog oude posters van molendagen en foto's en andere molen hebbedingetjes. We hadden het idee om met de paardentram van de camping naar de molen te rijden, helaas waren en geen paarden meer en met de tractor was ook geen optie, die mocht niet op de openbare weg. Dan maar met eigen vervoer. Steeds is het prachtig weer, maar nu regent het toch echt en tijdens het opzeilen van de molen werden Jan en ik behoorlijk nat. Of het zo moest zijn, op het moment dat de campinggasten arriveerde was het droog en het bleef de gehele dag droog. Niemand had afgezegd, de groep 34 personen, hebben we in twee gedeeld. De ene groep start met de rondleiding terwijl de andere met een gids de graancirkel ging wandelen. Het was een zeer geslaagde dag en voor herhaling vatbaar. Er is nog een camping in de buurt, Het Duivenbos, en het plan is ook daar de gasten uit te nodigen voor een rondleiding op de molen. Hierbij bedank ik Jan voor zijn gastvrijheid en hulp en Peter voor zijn gulle gift aan documentatiemateriaal.

Rob Snel

De vrijwilligers van molen de Vooruitgang hebben een bedrag gewonnen van de Rabobank. Van dit geld hebben ze 2 volledige zeilen en voor twee zeilen het materiaal gekocht. De twee zeilen zullen ze verder zelf maken. Dit dient tegelijkertijd voor PR en voor instructie aan de leerlingen.

Ter gelegenheid van het bezoek van de Koningin aan Oeffelt op 19 september zal de molen de hele dag draaien en eventeel malen, als er voldoende wind is.

De Korenbloem te Oploo

Op donderdag 28 mei zijn er weer examens geweest van De Hollandsche Molen. Alledrie de kandidaten zijn geslaagd. In de weken vóór het examen hebben de kandidaten naar hartelust kunnen oefenen. In combinatie met de facilitaire mogelijkheden van de watermolen was de commissie zeer te spreken over “onze” molen en de commissieleden hebben al weer een balletje opgegooid voor volgend jaar.
De molen is in de periode juni tot half juli versierd geweest met vier kleuren lampjes. Dit in verband met een groot muziekfeest bij de molen ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum van fanfare Excelsior. De molen heeft in deze periode niet kunnen draaien. Dit kwam eigenlijk niet zo slecht uit want de molenaar heeft een fikse operatie achter de rug.

Het bouwhistorisch onderzoek loopt nog en wordt gekoppeld met een onderzoek wat in ‘s-Hertogenbosch loopt, want het kan goed zijn dat de molen uiteindelijk uit de Brabantse hoofdstad komt.
Over de conditie van de molen mogen we niet klagen. Gezien de lange staat van dienst draait hij nog als een tolletje. De eerste echt grote onderhoudsbeurt staat gepland voor 2012. Dan wordt het gehele gevlucht inclusief de oude (Pot) roeden vernieuwd.
Aan belangstelling is geen gebrek. Heel wat groepen die de Graancirkelroute lopen hebben de molen met een bezoek vereerd. De oogst van dit jaar zal begin augustus zijn.

De watermolen te Oploo

Het publiek van de graancirkelroute bezoekt natuurlijk ook de watermolen. En met de fikse regenbuien van de laatste tijd is er nog steeds genoeg water om de molen te kunnen draaien. We zitten al enige tijd te wachten op de vervanging van het dak. Dit zal nu na de bouwvakvakantie gaan gebeuren. Het hout in de kap wat slecht is wordt dan ook meteen vervangen.
Er is een begin gemaakt met de bouw van de heemschuur. Jarenlange juridische procedures hebben de zaak tegengehouden. Dit zou wel eens kunnen doorgaan tot in de Hoge Raad maar de bouw is toch gestart.

Piet Geenen heeft laten weten dat hij eind dit jaar definitief stopt. Er moet dus op zoek gegaan worden naar een nieuwe molenaar.
Op 6 september is de jaarlijkse Tôntjesdag. Dan kan er weer gewandeld, gefietst, gezongen, pannenkoeken enz. worden gegeten. Er komt dan een ouderwetse dorskast die de korenmijt van vorig jaar zal verwerken. Er zijn enkele oude ambachten en een originele peelhut wordt gebouwd. Kortom voor elk wat wils.

De Bovenste Plasmolen te Plasmolen

Maandag 3 augustus komt de firma Beijk de kanjel en het waterrad van de Bovenste Plasmolen schilderen. Speciaal voor deze werkzaamheden wordt al het water van zowel boven als middenslag omgeleid via het watervalletje van de helbeek. Mede hierdoor kunnen we zondag 9 augustus niet draaien.
In het najaar wordt de vergaarbak van de bovenslag compleet vernieuwd. De tijdens de restauratie geplaatste eikenhouten planken van deze bak zijn na tien jaar geheel verrot. Om bij de vergaarbak te kunnen komen zal een gedeelte van de beukenhaag eruit gehaald moeten worden. Gelukkig is er nu gekozen voor een meer duurzamere houtsoort. Toch is het jammer dat men bij de restauratie gekozen heeft voor een houten bak, terwijl er oorspronkelijk een stenen bak zat. Bij het plaatsen van de houten bak zijn de nog aanwezige fundamenten van de stenen bak opgeruimd.

De Luctor et Emergo te Rijkevoort

We hebben al een paar jaar samen met theehuis “De Theemuts” een afspraak dat groepen bij de theemuts aansluitend een bezoek aan de molen kunnen brengen. Dat begint nu wat te lopen. Nu tegenover de molen het antieke winkeltje van de Erven Verbruggen gerestaureerd is en beheerd wordt door de heemkundekring Riekevort’s Heem, gaan we ook met hen afspraken maken voor gecombineerde bezoeken. Dit kan alleen op afspraak.
Op de Nationale Monumentendag 13 september wordt dit officieel geopend en stellen wij de molen ook open voor bezoek.

In het voorjaar toch nog enkele ongewenste bewoners gehad. We hebben de kruiring zo goed als dicht gemaakt. Maar omdat de kruiring niet helemaal rond is hangt het van de positie van hoe de molen gekruid staat af of er toch nog een kouwtje in kruipt om te nestelen. Ook kiezen ze voor de askop tussen de wiggen en het bovenste wiek end om hun nest te bouwen.
In verband met Pasen weer twee communicanten-

klasjes op bezoek gehad. Het is telkens weer leuk om die verbaasde, nieuwsgierige kinderen te ontvangen.
Begin mei werd de periodieke controle op de brandblussers uitgevoerd. Ik besloot om de molen in werking te zetten want er was voldoende wind om met blote benen te draaien. Na wat schoonmaakwerk in de molen kwam ik na een uurtje op de stelling en bemerkte dat een van de geklampte zeilen van de binnenroede om de askop was geslagen. De molen draaide rustig door, ik had er niets van gemerkt.
Beijk ingeschakeld voor advies. 's Avonds met Paul door de wieken terug te draaien het zeil los gekregen. Het zeil was behoorlijk beschadigd zodat er nieuwe besteld moeten worden. De zeilen zijn ca 20 jaar oud en toch al enigszins verweerd en licht beschadigd tijdens het klampen ten gevolge van loswerkende spijkers en een gescheurde oude potroede.
De onderhoektouwen waren aan de korte kant, en waarschijnlijk door indroging en vogelgepik zijn ze los gelaten. Volgens het logboek hadden we ruim een maand ervoor deze zeilen los gehad en er nadien ettelijke keren in geklampte staat mee gedraaid. We hadden in de planning om een paar onderhoektouwen te vervangen, maar voor dit zeil helaas te laat. Een typisch geval van jammer. Dat dat nu net voor de nationale molendag moet gebeuren.

Ter opluistering van de lentekermis (24 mei) de molen ook laten draaien.
Ook is de bliksembeveiliging gecontroleerd. Helaas had de monteur geen opdracht om de bliksembeveiliging die sinds het vervangen van de stelling, ruim een jaar geleden, los op de stelling lag, weer te hermonteren. De beveiliging was in orde. Inmiddels, 21 juli, is de aardleiding weer aan de stelling gemonteerd, wel zonder ons medeweten.
Eind juni kregen we een inspectie van de monumentenwacht, die zowel ons als voor hun zeer nuttig was. Nu nog even wachten op de rapportage. Diezelfde dag (24 juni) hadden we "Koren op de molen", verzorgd door het plaatselijke smartlappenkoor.
Ze waren net aan het inzingen en wij hadden net opgezeild toen er een bordschroot bij het windbord afvloog. Pal achter een paar toeschouwers. Dat was even schrikken. De molen stilgezet en alle bordschroten met flinke schroeven tot op de heklatten vastgezet.
De kluften van het hele gevlucht zijn zo door en door verrot dat alle spijkers eruit komen en schroeven zelfs geen vat meer hebben. Waarschijnlijk is het losgelaten omdat de inspecteur van de monumentenwacht tijdens zijn inspectie even aan die latten getrokken had. Ook struikelde er iemand over de losliggende aardleiding op de stelling zodat die aan een kant afbrak. Over pech gesproken!
Uiteraard alles aan de molenstichting en de gemeente gemeld, nu maar afwachten.
Inmiddels zijn er opnames gemaakt voor een promotiefilmpje door de regionale televisie (KKN) en zijn er foto's gemaakt voor ansichtkaarten.
Paul heeft zijn nieuwe stulpje betrokken en gaat nu nog de tuin aanleggen. Wellicht heeft hij dan weer meer tijd voor de molen.

MG

De Heimolen te Sint-Hubert

In de laatste week van juli is de firma Beijk gestart met de reparatie van de koppen van de zolderbalken. De balkkoppen worden ontdaan van het door houtrot of schimmel aangetaste hout. Nadat een bekisting is aangebracht en het geheel is versterkt met kunststofstaven wordt het volgegoten met epoxyhars. De balken van de steenzolder zijn het dikste maar ook het meest aangetast, er gaan heel wat emmertjes hars in. Ook de sleutelstukken zullen worden aangegoten en teruggeplaatst worden. Het is een flink karwei en dit zal dan ook enkele weken in beslag nemen. Op de website van www.sthubert.nu zijn enkele foto's te zien van de steenzolder. De molen is tijdens deze werkzaamheden voor het publiek gesloten, maar de molenaars kunnen vooruit met het opruimen van de rommel die nu door dit werk ontstaat. Wij hopen dat de geplande werkzaamheden snel afgerond zullen worden en dat er ook spoedig gestart kan worden met de volgende fase van het molenherstel.
Onlangs is er in Sint-Hubert een werkgroep gestart die de publieksfunctie van de Heimolen wil uitbreiden door het terrein bij de molen in te richten als evenemententerrein en het weer terugplaatsen van het pakhuis dat tegen de molenberg stond. Dit gebouw zou door plaatselijke verenigingen gebruikt kunnen worden. De ideeën zijn nog zeer pril, maar we houden jullie op de hoogte.

De Rust na Arbeid te Ven-Zelderheide

Voor nieuws, zie verslag van het molenfeest.

De Hamse Molen te Wanroij

Hans Titulaer is op dit moment bezig de stenen van de achtermolen te billen. Onlangs is er een zeil tussen de as geraakt, de molenaars hebben nu vier nieuwe zeilen besteld.
De molenaars zijn bezig met het schilderen van de kozijnen en deuren van toilet, kantine en meterkast.
In de vakantieperiode draaien ze ook op donderdagmiddag, met aardig wat bezoekers.
Ook hebben zijn er weer wat kleine vernielingen aan de molen verricht (nachtelijk weekendbezoek).

Mari Goossens en Marko Sturm

Molenbezoek in de regio

Ronde stenen bergmolen "Nooitgedacht" te Afferden
Openingstijden: vrijdagmiddag 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harrie Beijk en Harry Kaak
Telefoonnummer(s): resp. 0485-531910 en 0485-516619

Ronde stenen bergmolen "Martinus" te Beugen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Frits Harteman; Hans Heijs; Robert Hoffman en Marko Sturm
Telefoonnummer(s): resp. 0485-572271; 0485-577330 en 0485-573616

Ronde stenen bergmolen "Jan van Cuijk" te Cuijk
Openingstijden: zaterdag 9:30 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Stefan Willems
Telefoonnummer(s): 0485-318028

Achtkante bergmolen "Bergzicht" te Gassel
Openingstijden: op afspraak
Molenaar(s): Jan van Haren
Telefoonnummer(s): 0486-472419

Ronde stenen bergmolen "De Reus" te Gennep
Openingstijden: woensdagmiddag van 13:00 tot 16:00
Molenaar(s): Harry Kaak en Jan Coopmans
Telefoonnummer(s): resp. 0485-516619 en 0485-511760

Zeskante bergmolen "Mariamolen" te Haps
Openingstijden: zaterdag- of zondagmiddag van 15:00 tot 18:00 uur
Molenaar(s): Don Werts; Robbert en Sytske Verkerk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-322460 en 0485-313647

Achtkante bergmolen "Gerarda" te Heijen
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 16:00 uur
Molenaar(s): Harry Kaak
Telefoonnummer(s): 0485-516619

Achtkante stellingmolen te Linden / Katwijk
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:30 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Peter Simons
Telefoonnummer(s): 0485-313673

Ronde stenen bergmolen "De Korenbloem" te Mill
Openingstijden: niet geopend voor bezoek (in restauratie)
Molenaar(s): geen

Standerdmolen "Maasmolen" te Nederasselt
Openingstijden: zaterdagmiddag van 12:00 tot 17:00 uur
dinsdagmorgen van 9:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Frans Heessen en Rob Snel
Telefoonnummer(s): resp. 024-6961217 en 024-3582526

Ronde stenen bergmolen "De Vooruitgang" te Oeffelt
Openingstijden: zaterdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur (winter) of 9:00 tot 12:00 uur (zomer)
Molenaar(s): Theo van Bergen en John Houben
Telefoonnummer(s): resp. 0485-361718 en 0485-320994

Standerdmolen "De Korenbloem" te Oploo
Watermolen te Oploo
Openingstijden: zaterdagmorgen van 09:00 tot 12:00 uur
Molenaar(s): Jan van Riet; Piet Geenen
Telefoonnummer(s): resp. 0485-383551 en 0485-382891

"De Bovenste Plasmolen" te Plasmolen
Openingstijden: iedere tweede zaterdag van de maand van 11:00 tot 16:00 uur (van mei tot en met oktober)
Molenaar(s): Karel Siebers en Peter Pouwels
Telefoonnummer(s): resp. 024-6963357 en 024-3974266

Ronde stenen stellingmolen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:30 uur
Molenaar(s): Mari Goossens en Paul Verheijen
Telefoonnummer(s): 0485-573815

Ronde stenen bergmolen "De Heimolen" te Sint-Hubert
Openingstijden: zaterdagmiddag van 14:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Harry Daverveld en Walter Cornelissen
Telefoonnummer(s): 0485-453353 en 0485-478818

Ronde stenen bergmolen "Rust na Arbeid" te Ven-Zelderheide
Openingstijden: zaterdagmiddag van 13:00 tot 17:00 uur
Molenaar(s): Ludger Pauls
Telefoonnummer(s): 0485-515789

Standerdmolen "De Hamse Molen" te Wanroij
Openingstijden: zaterdag van 10:00 tot 14:00 uur
Molenaar(s): Jan Selten en Jos Verberk
Telefoonnummer(s): resp. 0485-452587 en 0485-578243

N.B. De openingstijden zijn slechts een indicatie. In sommige gevallen is/zijn de molenaar(s) niet of op een ander tijdstip aanwezig. Wilt u zeker zijn van een bezoek aan de molen, dan adviseren wij u telefonisch contact op te nemen met de desbetreffende molenaar(s).

(advertentie)

bol
accountants teamplayers

Boxmeer
Spoorstraat 73, 5831 CK Boxmeer
Postbus 142, 5830 AC Boxmeer
T: (0485) 56 12 00
F: (0485) 56 12 05
E: info@bolaccounts.nl
I: www.bolaccounts.nl
Ook gevestigd in Schijndel en Venray

persoonlijk professioneel prestatiegericht

(advertentie)

BEIJK
molenmakers
houtrestaurateurs

Beijk Molenbouw BV
Rimpelt 15a
5851 EK AFFERDEN
tel. 0485-531910
fax 0485-532305

(advertentie)

Als je vooruit wilt in de veehouderij,
kom dan eens met Hendrix praten.

Natuurlijk moet uw voerleverancier verstand hebben van voer. Maar hij moet ook met verstand van zaken kunnen meepraten over huisvesting, gezondheid, bedrijfsontwikkeling en milieu. Want uw bedrijfsresultaten hangen van veel meer af dan van voer alleen.
De Legpluimveegroep durft verder te kijken dan het voer dat zij leveren. Zij hebben een praktische kijk op hoe je een boerenbedrijf gezond kunt houden, nu én in de toekomst. Dat wordt des te belangrijker nu het er steeds meer om draait om de kosten te beheersen.

Hendrix

Legpluimveegroep
Hoofdstraat 4
6598 AD Heijen
telefoon 0485-490777

a nutreco company